

під час вивчення теми «Формування іншомовної компетентності в аудіюванні» студенти можуть проаналізувати свій власний досвід стосовно труднощів сприйняття іншомовного тексту на слух, а потім викладач об'єднає ці труднощі у 4 групи.

Крім того, оволодіваючи знаннями з методики, студенти мають змогу аналізувати заняття з практики англійської мови у вищі, співставляти отримані теоретичні знання з практикою викладання мови. Для того, щоб сформувані у студентів вміння аналізувати і співставляти, варто включати в заняття з практики англійської мови елементи предмету методики викладання. Як домашню роботу студенти отримують завдання підготувати та провести фрагмент конкретного уроку зі шкільного підручника. Таким чином, вивчаючи певну розмовну тему в аудиторії, студенти ще мають можливість навчитися викладати подібну тему у школі.

Голосування. У багатьох телевізійних програмах з метою задіявання глядачів вдаються до голосування та виведення даних на екран. Цю технологію можна застосувати й у навчальному процесі. На етапі перевірки розуміння ключових понять теми, рівня засвоєння знань лектор може розробити невеликий опитувальник, який учасники можуть заповнити одразу і миттєво отримати відповіді та кількісні результати, використовуючи пульти для голосування. Таким зворотним зв'язком власне і повинна закінчуватися інтерактивна лекція. Лектор має підвести підсумки лекції й упевнитися, на якому рівні відбулося первинне оволодіння новим теоретичним матеріалом. Для реалізації даного методу читання лекції необхідно укомплектування аудиторії необхідними технічними засобами: комп'ютером; мультимедійним проектором; пультами для голосування, спеціальним програмним забезпеченням.

Рефлексія. Будь-яка інтерактивна вправа повинна закінчуватися рефлексією результатів: усвідомленням отриманих результатів, що досягається шляхом їх спеціального колективного обговорення [4, с. 71]. Студенти вчать аналізувати, з якою метою вони виконували ту чи іншу вправу, які думки вона викликала, які почуття, чого вони особисто навчилися.

При переході від традиційної до інтерактивної лекції викладачеві на початку буде важко знайти час для втілення того чи іншого із розглянутих методів, оскільки раніше він встигав лише передати новий матеріал за цей час. Будь-які додаткові завдання потребують додаткового часу. На одній лекції рекомендовано виконувати 1-2 інтерактивні вправи, а не їх калейдоскоп [4, с. 14]. Для реалізації інтерактивності під час лекцій рекомендуємо студентам не робити повні конспекти, адже всі презентації нового матеріалу викладач може розмістити на сайті свого предмету, а тому зникає необхідність робити детальні записи. Натомість студент має можливість слухати лектора і брати активну участь в обговоренні нового матеріалу. Крім того, лектор може надати студентам роздатковий матеріал з ключовими положеннями, які будуть розглядатися під час лекції. Таким чином, студенти мають більше можливості якісно засвоїти новий матеріал уже при першому ознайомленні з ним, а на лабораторному занятті звільняється час для формування практичних методичних вмінь учителя.

При виборі того чи іншого інтерактивного методу викладачеві слід визначити: роль та місце запланованої інтерактивної лекції у циклі лекційних та практичних занять, передбачених навчальною програмою з дисципліни; мету, яка обумовлює вибір конкретного інтерактивного методу; особливості студентської аудиторії; рівень її загальної теоретичної підготовки; обізнаність студентів з формами та прийомами проведення інтерактивних занять; наявність в аудиторії студентів з досвідом публічних виступів або читання інтерактивних лекцій; ретельне обмірковування етапів та змісту лекторської діяльності.

Література:

1. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://referatcentral.org.ua/pedagogy_load.php?id=4196
2. Інтерактивні лекції з курсу методики викладання іноземних мов на філологічних факультетах у вищих навчальних закладах. – Реферат. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.br.com.ua/referats/Movovedennya/43937.htm>
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.]; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
4. Пометун І. О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Метод-наук. посібн. / І. О. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. І. О. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Софій Н. Активне навчання: обговорення, інтерактивні лекції, рольові ігри, мозкові штурми. / Софій Н., Кузьменко В. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/theory/1345/>
6. Тарасова О. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів під час лекційних занять. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua/>

УДК 811.112.2'38 (045)

Н. Г. Ходаковська,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ПОЕТИЧНОЇ МОВИ Е. М. РІЛЬКЕ

Статтю присвячено дослідженню особливостей стилістичного синтаксису лірики Е. М. Рільке. Виявлено та описано синтаксичні засоби поетичної мови Е. М. Рільке, особливості їх функціонування та стилістичного поповнення. Встановлено використання синтаксичних одиниць різноманітних за будовою і за функціонально-стилістичними особливостями.

Ключові слова: *інверсія, хіазм, повтор, анаколуп, каламбур, пролепис, додавання, перелічення та антитеза.*

СИНТАКСИЧНО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ПОЭТИЧЕСКОГО ЯЗЫКА Э. М. РИЛЬКЕ

Статья посвящена исследованию особенностей стилистического синтаксиса лирики Э. М. Рильке. Определено и описано синтаксические средства поэтического языка Э. М. Рильке, особенности их функционирования и стилистического пополнения. Установлено использование синтаксических единиц разнообразных по строению и по функционально-стилистическим особенностям.

Ключевые слова: *инверсия, хиазм, повтор, анаколуп, каламбур, пролепис, приложение, перечень и антитеза.*

SYNTACTIC STYLISTIC MEANS OF POETIC LANGUAGE E. M. RILKE

The article studies the stylistic features syntax lyrics E. M. Rilke. Syntax tools play a significant role in creating a stylistically-marked expression in poetry. Just expressive possibilities sentence structure, its volume, its spread and tools division, nature of the relationship and how the combination of sentences, paragraphs together through the transition from one to another and form the basis of stylistic value. Appeal to the stylistic syntax E. M. Rilke – part of his poetic denotation, which

until now was ignored scholars of this poet is an attempt to establish the relationship between the individual phenomena copyright syntax poet and key features of his world view, outlook and attitude. Research materials were used as early lyric poet cycle «pattern book», «New Poems», «Duyinyanski elegy», «Sonnets to Orpheus». The poetic syntax does not introduce a new meaning in the statement does not cause associations. Varieties syntax used in works of art, called stylistic figures or figures of poetic syntax. By stylistic figures include: inversion, chiasma, repeat, anacoluthon, pun prolepsis, additions, enumeration, antithesis. The article was discovered and described above mentioned syntax means of poetic language E. M. Rilke, especially their functioning and stylistic updating and installed using various syntactic means the structure and the functional and stylistic features.

Keywords: *inversion, chiasma, repeat, anacoluthon, pun prolepsis, adding, listing and antithesis.*

Постановка наукової проблеми. Найменш дослідженою частиною стилістики залишається стилістична роль синтаксичних засобів, завжди безпосередньо пов'язана із значенням лексичних компонентів. Шарль Баллі писав, що «між синтаксисом і стилістикою немає принципової різниці або, вірніше, що межа між ними окреслена вельми нечітко» [2, с. 298]. Швейцарський вчений стверджував, що не можна порівнювати систему засобів виразності з системою експресивних значень [2, с. 295]. Синтаксичні засоби відіграють значну роль в створенні стилістично-маркованих висловлювань. Якраз виражальні можливості структури речення, його об'єм, засоби його поширення та членування, характер зв'язку та способи поєднання речень, абзаців між собою за допомогою переходу від одного до іншого і складають основу стилістичного значення. Головне питання синтаксичної стилістики – це питання про співвідношення між синтаксичними обрисами мовленнєвого висловлювання і характером його стилю. Синтаксис та його мовленнєві маніфестації нерозривно пов'язані із стилем, стиль як форма є синтаксисом в широкому розумінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному мовознавстві велика кількість дослідників докладає значних зусиль для встановлення синтаксично-стилістичних засобів в поетичній мові. Дослідженням саме поетичного синтаксису з точки зору стилістики займалися відомі вчені, такі як М. М. Кожина, Б. В. Томашевский, О. О. Селіванова, В. Г. Адмони, В. Жайворонок, Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, Н. П. Потоцька, Е. Різел, S. Horstman, R. Jakobson, B. Sandig та ін. [9; 14; 13; 1; 6; 10; 11; 12; 15; 16; 17].

Метою даної статті є дослідження особливостей стилістичного синтаксису поетичної мови Е. М. Рільке, роль і функції синтаксичних структур у процесі художньої комунікації. **Об'єкт** вивчення становлять синтаксично-стилістичні фігури в мові поетичних творів цього поета.

Виклад основного матеріалу. Звернення до стилістичного синтаксису Е. М. Рільке – складової його поетичного ідеостилу, яка дотепер перебувала поза увагою дослідників творчості цього поета є спробою встановлення взаємозв'язку між окремими явищами авторського синтаксису поета і ключовими рисами його світогляду, світобачення та світовідчуття.

Поетичний синтаксис – це система організації мовних засобів в художньому творі, яка сприяє підвищенню емоційності висловлювання. Своєрідна група слів, їх певне розміщення у фразі сприяє підвищенню емоційного впливу тексту, його більшій виразності та дохідливості. Синтаксис твору обумовлений характером художнього матеріалу і залежить від творчої манери автора. На своєрідність побудови фраз в літературному творі впливають авторський задум, ставлення письменника до зображуваного, особливості вибраного ним жанру, орієнтація на вікові особливості читача, а також прозаїчний чи поетичний тип тексту.

Поетичний синтаксис не вносить у висловлювання нового змісту, не викликає асоціацій. Різновиди синтаксичних конструкцій, які використовуються у художніх творах, називаються стилістичними фігурами або фігурами поетичного синтаксису. До стилістичних фігур належать: *інверсія, хіазм, повтор, анаколупф, каламбур, проlepsis, доповнення, перелічення, антитеза.*

Художньому синтаксису Е. М. Рільке притаманна *інверсія* (перестановка) – стилістична фігура, яка створюється зворотним порядком слів у реченні, щоб підкреслити значення інверсованих одиниць і посилити виразність мовлення та привертати увагу читача. Інверсія частіше зустрічається у поетичних текстах, аніж в прозових, що зумовлене не лише стилістичною метою виділення окремих слів, а й підпорядкуванню їх ритмомелодії вірша. Синтаксично інверсований порядок членів речення сприяє виділенню найвагоміших, на думку автора, слів поезії, наприклад: *«Matt durch der Tale Gequalme wankt / Abend auf goldenen Schuh, –»* [18, с. 46]; *«Ihr vielen unbestürmten Städte, / habt ihr euch nie den Feind ersehnt?»* [18, с. 98]; *«Dass ich nicht war vor einer Weile, weißt du davon?»* [18, с. 109]; *«Fast gleichen sie einander alle;»* (с. 168); *«Die Engel alle bangen so,»* [18, с. 177]; *«Daß von den klar geschlagenen Hämmern des Herzens keiner versage an weichen, zweifelnden oder reißenden Saiten.»* [18, с. 286].

Порушення прямого порядку слів також зумовлене тим, що логічний наголос падає на початок або кінець речення, тому автор й намагається розташувати в цій позиції слова, які несуть найбільше смислове навантаження, наприклад, *«Dich aber will ich nun, Dich, die, ich kannte wie eine Blume, ...»* [18, с. 309]; *«Uns wird nur das Lärmen angeboten.»* [18, с. 322]; *«Du im Voraus verlornere Geliebte.»* [18, с. 351]; *«Das ist mein Streit: / Sehnsuchtgeweiht durch alle Tage schweifen.»* [18, с. 48]. На нашу думку, стилістичний відтінок, акцентований інверсією підмета й присудка, формується насамперед семантикою контексту.

Для творчості Е. М. Рільке характерним є використання особливого різновиду інверсії – *хіазму*, вживання якого сприяє увиразненню віршового мовлення. *Хіазм* (хрестоподібне розташування у вигляді грецької літери X) – вживаний у поезії мовностилістичний прийом, котрий полягає у переставленні головних членів речення (різновид інверсії) задля увиразнення віршованого мовлення. Е. М. Береговській належить найбільш універсальна та повна класифікація хіазмів, поділ на *синтаксичний хіазм* (в якому права частина за своєю структурою симетрична лівій, повторюючи речення, які входять в ліву частину речення у зворотньому порядку), *семантично складений хіазм* (в якому додається подвійний лексичний повтор в інверсійних елементах і обмін синтаксичними функціями у цих елементах) та *хіастичний каламбур* (в якому можна прослідкувати зміни значення слів, які до нього входять) [3, с. 23–25]. *Хіазм* у поезії Е. М. Рільке сприяє відтворенню внутрішніх переживань і почуттів ліричного героя, наприклад, *«Wie eine Frucht von Süßigkeit und Dunkel»* [18, с. 205]; *«Aber die Abende sind mild und mein»* [18, с. 64]; *«nicht mehr des breiten Bettes Duft und Eiland / und jenes Mannes Eigentum nicht mehr»* [18, с. 205].

Повтор як стилістична фігура нерідко привертає увагу дослідників, зокрема до цієї проблеми у своїх дослідженнях звертаються С. Єрмоленко, Т. С. Жук, А. Загнітко [5; 7; 8] та ін. І це не випадково, адже саме вживання повтору в поетичному тексті часом має настільки сильний стилістичний ефект, що увага читача зосереджується на основних мотивах, оскільки повтор концентрує в собі головну думку, висловлену автором. Наприклад, лексичний повтор в поетичній топографії «Елегій», *«Werbung nicht mehr, nicht Werbung, erwachsene Stimme, / sei deines Schreies Natur...»* [18, с. 31]. Якраз в цих

рядках починається сходження поета до думки про прийняття світу і життя всупереч всьому. Як би вимірявши всі глибини свого відчаю – і людського, і власне поетичного, – Е. М. Рільке згадує, що він не тільки людина, яка страждає, але й поет. Цими рядками починається сьома елегія, яка перегукується з початком першої «*Wer, wenn ich schrie, hörte mich denn ...?*». Поки що тільки «крик» (*Schrei*); але вже не просто людський голос; тут відчувається голос поета. Якщо в першій елегії було несамовите питання – то тут «голосу» диктується майже наказ, – і цьому наказі відчутна також «естетична нотка». Вона з'являється із вище названого «*ent-wachsene Stimme*», тобто, голосу, який повернувся назад. Людина ще кричить, але *Werbung* «домагання», «підлещування» не буде єдиною сутністю його крику, вимагання від «ангелів» благу та щастя за будь-яку ціну. *Werbung* негідно людині і поета. І починається зворотній рух. Тепер поет згадує інші образи світу, використовуючи лексичні повтори: «*O und der Frühling begriffe – , da ist keine Stelle, / die nicht trüge den Ton der Verkündigung. / Dann die Stufen hinan, Ruf-Stufen hinan, zum geträumten Tempel der Zukunft –*» / *dann den Triller, Fontäne / ()*. «**Nicht nur die Morgen – , nicht nur wie sie sich wandeln in Tag ... / nicht nur die Tage, ... / nicht nur die Andacht... / nicht nur die Wege, nicht nur die Wiesen im Abend, / nicht nur, nach spätem Gewitter, ... / nicht nur der nahe Schlaf... / sondern die Nächte! / Sondern die hohen, des Sommers, / Nächte, sondern die Sterne, die Sterne der Erde. / O einst tot sein und sie wissen unendlich, / alle die Sterne: denn wie, wie, wie, wie sie vergessen**» [18, с. 274–275]. Якраз в цій елегії з'являється слово *Rühmung* – хвала. «*War es nicht Wunder? O staune, Engel, denn wir sinds, / wir, o du Großer, erzähls, dass wir solches vermochten, mein Atem reicht für die Rühmung nicht aus*» [18, с. 278]. Звичайно, сам тон вже зовсім інший: не крик і не скарга – а, навпаки, гімн. За допомогою лексичних повторів поет підкреслює, що, безперечно, відчай переборюється, зникає для нього не стільки як для людини, стільки як для поета. У поетичному мовленні, окрім експресивної та прагматичної функцій, повтор створює певний римо-мелодійний та інтонаційний контур тексту, тобто виконує естетичну й емоційну функції, що є важливими для поета.

«Дієслівність» поезії Е. М. Рільке підкреслюється переважним винесенням присудка на першу позицію в реченні, що, завдяки наданню ремі препозиції перед темою висловлювання, значно підсилює експресивність авторського синтаксису, надає наступним словам даної фрази чи цілого вірша дієвості, модальної конкретності, наприклад: «**Ist das vermessen, mein Gott, vergieb** /» [18, с. 76]; «**Gemalt hätt ich dich: nicht an die Wand**» [18, с. 82]; «**Ersonnen ist ein jeder Sinn**» [18, с. 100]; «**Schick mich in deine leeren Länder, / durch die die weiten Winde gehen,**» [18, с. 144]; «**Vergaß ich denn, daß Himmel Hände reichen zu vielen Dingen und in das Gedränge?**» [18, с. 178]; «**Ausgedehnt von riesigen Gesichtern, / hell vom Feuerschein aus dem Verlauf der Gerichte, ...** /» [18, с. 215].

Якщо узгодження слів між собою і цілих частин речення відхиляється від звичних норм, ми отримуємо *анаколуф*. Під *анаколуфом* ми розуміємо речення, яке вєдино не узгоджено, тобто це синтаксична конструкція, що полягає в граматичній неузгодженості членів речення. Анаколуф почасти вживається у ліриці задля посилення експресії поетичного мовлення, надання їй особливого колориту, постаючи різновидом поетичної вільності. В поезіях Е. М. Рільке деінде можна зустріти цю стилістичну фігуру «... *verwirrend kreist der Deich um ihre Wohner, die in einen Schlaf geboren werden, drin sie viele Welten verwechseln, schweigend*»; [18, с. 201]; «*Dem Gott des Ganges und der weiten Botschaft, / die Reisehaube über hellen Augen, / den schlanken Stab hertragend vor dem Leibe 7 und flügelschlagend an den Fußgelenken; und seiner linken Hand: sie*» [18, с. 204]. Розрив формального зв'язку між членами речення вживається задля надання йому колориту схвильованості, ширості.

Одним з найцікавіших поетичних прийомів є використання так званих *каламбур*, які будуються на фонетичній схожості різних за значенням слів і словосполучень. Тому основною безлічі каламбурів є омоніми – слова з різним змістом і однаковим написанням або звучанням. Особливого значення вони набувають у поезіях Е. М. Рільке. *Каламбур* (гра слів) – це використання багатозначності, однакової звучання або просто співзвуччя слів і словосполучень для надання тексту або незвичного змісту або сатиричного звучання. Елементом, що забезпечує каламбуру успіх, є непередбачуваність тієї чи іншої ланки в ланцюзі мовлення, так званий ефект несподіванки, наприклад: «**Geizen ist doch wohl nicht seine Art! / ... da ward Böhmen, reich an tausend Reizen. / Wie erstarrtes Licht liegt Weizen / ... und der Baum, den dichtgeschart / Früchte drücken, fordert Spreizen**» [18, с. 41]; «**Nicht mehr verraten und mich ganz verschanzen / und einsam bleiben; denn so tun die Ganzen: Erst wenn, wie hingefällt von lichten Lanzen, / ... dann heben sie die Herzen wie Monstranzen aus ihrer Brust und segnen sie damit**» [18, с. 57]. Поява кожного елемента мовного ланцюга ніби визначається всіма попередніми елементами і визначає всі наступні, наприклад: «**Und wenn einmal das Licht in mir entbrennt, / mit welchem meine Tiefe dich erkennt, / ... Und meine Sinne, welche schnell erlahmen, / sind ohne Heimat und von dir getrennt**» [18, с. 73]. Ідентифікуючи каламбур, читач одночасно або послідовно сприймає два значення, одне з яких не очікував. Сутність каламбуру полягає в зіткненні або, навпаки, у несподіваному об'єднанні двох несумісних значень в одній фонетичній (графічній) формі, наприклад: «**ABER als hätte die Last der Fruchtgehänge / und der Verfall der Säulen und Bogengänge / und der Abgesang der Gesänge sie beschwert, ...**» [18, с. 88]; «**SO hat man sie gemalt; vor allem Einer, / ... Ihm reifte sie aus allen Rätseln reiner, / aber im Leiden immer allgemeiner: / sin ganzes Leben war er wie ein Weiner, / dem sich das Weinen in die Hände schlug**» [18, с. 89].

Поетичній мові Е. М. Рільке властива також стилістична фігура *пролепсис* (передбачення) – фігура пригадування вище сказаного, для того щоб пояснити нині мовлене. М.П.Брандес вважає, що пролепсис – це такий тип порушення конструкції речення, при якому початок речення, виражений іменником або прислівником, повторюється у вигляді займенника або прислівника без зміни форми [4, с. 316–317]. «**ICH liebe vergessene Flurmadonnen, / die ratlos warten auf irgendwen,**» [18, с. 48]; «**DAS ist dort, wo die letzten Hütten sind / und neue Häuser, die mit engen Brüsten sich drängen aus den banger Baugerüsten ...**» [18, с. 59].

Помітною рисою поетичного синтаксису Е. М. Рільке є фігура *доповнення* «*Nachtrag*». Ми зафіксували цілий ряд прикладів його використання. Наведемо деякі з них: «**Und ein Lüftchen fühlst du flattern / von dem grünen Talgrund her, ein kaltes**» [18, с. 45]; «**Die armen Worte, die im Alltag darben, / die unscheinbaren Worte, lieb ich so**» [18, с. 56]; «**Nur eine schmale Wand ist zwischen uns, durch Zufall;**» [18, с. 73]; «**Er hat mein Gesicht verdrängt, mit seinem Gesicht**» [18, с. 75]; «**Ach und um diese / Mitte, die Rose des Zuschauns: blüht und entblüht**» [18, с. 266].

Поетичному синтаксису поета притаманне також *перелічення*, що представляє собою стилістичний прийом, який уможливує подачу точної інформації не тільки в науковому, офіційному та публіцистичному стилях, але й в стилі художньої літератури. Цей стилістичний прийом побудований на вживанні іменників (найчастіше), прикметників, дієслів та службових слів. Слова, які переліковують, завжди належать до однієї граматичної категорії. Прийом перелічення змінюється в залежності від мети і стилю висловлювання, а починаючи з XIX століття, часто слугує основою акумулятивного стилю [11, с. 184]. Наприклад, «... **und wir lächeln und lauschen und warten, / und wir fragen uns nicht, auf wen ...**» [18, с. 51]; «**Schau, ich will nichts, als deine Hände halten / und still und gut und voller Frieden sein**» [18, с. 52]; «... **und schickt nicht Droher und Versprecher und Überreder in die Stadt**» [18, с. 99]; «**Weinberg, Weide, alter Apfelgarten, / Acker, der kein Frühjahr überschlägt,**» [18, с. 105]; «**Ich seh ihn sitzen und sinnern, / nicht über mich hinaus; / für ihn ist alles innen, Himmel und Heide**» [18, с. 105].

und Haus» [18, с. 111]. Доречне вживання перелічення надає поетичному твору образності, емоційності, привабливості і водночас сприяє глибшому розкриттю і засвоєнню його змісту.

Крім того, серед стилістичних фігур у ліриці поета помітне місце посідає **антитеза** (протиставлення) – зворот промови, в якому для посилення виразності протиставлені, думки, образи, стани, риси характеру діючих осіб. Наприклад: «*Du sagst leben laut und sterben leise / und wiederholtest immer wieder:*» [18, с. 75]; «*du siehst mich groß und ich bin klein*» [18, с. 93]; «*weil dich die Dinge immer tönen, / nur einmal leis und einmal laut*» [18, с. 96]; «*das erste Bild versuchte dich, / du warst in Leiden und im Lieben*» [18, с. 97]; «*... und weil er oft in Schmerzen schreit / und oft in Schmerzen lacht*» [18, с. 100]. Антитеза робить речення не тільки багатим за змістом, але й винятково милозвучним і принадним.

Усі подані вище стилістичні фігури в основному базуються на прагненні поета чітко й ясно передати свою думку та емоцію. Стилістичні фігури є лише частиною засобів, які використовуються для досягнення художності та виразності мовлення.

Література:

1. Адмони В. Г. Пути развития грамматического строя в немецком языке / Владимир Григорьевич Адмони. – М. : Высшая школа, 1973. – 175 с.
2. Балли Ш. Французская стилистика / Шарль Балли [пер. с фр. К. А. Долиннина]. – 2-е изд., стереотипное. – М. : Едиториал УРСС, 2001. – 392 с.
3. Береговская Э.М. Очерки по экспрессивному синтаксису / Эда Монсеевна Береговская. – М. : РОХОС. – 2004. – 208 с.
4. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / Маргарита Петровна Брандес. – М. : Прогресс Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
5. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стилистика та культура мови / Світлана Яківна Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
6. Жайворонко В. Лінгвостилістична основа поезики Т. Г. Шевченка / В. Жайворонко // Мовознавство. – № 2/3. – 1994.
7. Жук Т. В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок) : Автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Жук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 18 с.
8. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум. Науково навчальний посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 289 с.
9. Кожина М. Н. Стилистика русского языка. Учеб. пособие для студентов фак. рус. яз. и литературы пед. ин-тов. – М. : Просвещение. – 1977. – 223 с.
10. Мацько Л. І. Стилистика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
11. Потоцкая Н. П. Стилистика современного французского языка. (Теоретический курс). Учебник для студентов ин-тов и фак. иностр. яз. / Наталия Павловна Потоцкая. – М. : Высшая школа, 1974. – 247 с.
12. Ризель Э. Г. Структурные тенденции в синтаксисе современного немецкого языка // Лингвистика и методика в высшей школе. – М., 1967. – Вып. 4. – С. 154–164.
13. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
14. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика: Учеб. пособие / Борис Викторович Томашевский. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 334 с.
15. Horstman S. Poetologie und poetische Faktur in Weberlied und in «Der Spinnerin Nachtlid» / Simone Horstman Clemens Brentano. – Ruhr-Universität Bochum. – 2007. – 24 S.
16. Jakobson R. Poesie der Grammatik und Grammatik der Poesie. Sämtliche Gedichtanalysen / Roman Jakobson. – Band 1. – Walter de Gruyter, Berlin, New York. – 2007. – 789 S.
17. Sandig B. Textstilistik des Deutschen / Barbara Sandig. – Walter de Gruyter, 2006. – 584 S.

Список джерел ілюстративного матеріалу

18. Рильке Р. Лирика : Сборник / Райнер Мария Рильке. – М. : Прогресс, 1981. – 517 с.

УДК 811.161.2'27'371'373.42

В. М. Чабан,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м Львів

КОНЦЕПТОСФЕРИ ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті проаналізовано концептосфери ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ у свідомості носіїв української мови та культури і досліджено їх вербалізацію у системі української мови та в пареміях. Аналіз здійснено на базі даних, вилучених із лексикографічних джерел та із народних прислів'їв і приказок, що становлять важливі складові для ґрунтовного лінгвістичного вивчення. У результаті дослідження даних, вибраних зі словників, були експліковані основні семантичні ознаки аналізованих концептосфер. У паремійних матеріалах виявлені соціальні стереотипи, культурні сценарії, норми та скрипти, які характеризують людей. Таким чином, запропонований аналіз виявив культурну та соціальну специфіку концептосфер ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ в українській мові.

Ключові слова: концептосфера, семантична ознака, паремія, культурний сценарій, культурний скрипт.

КОНЦЕПТОСФЕРЫ ЧЕСТЬ И ДОСТОИНСТВО В УКРАИНСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

В статье анализируются концептуальные сферы ЧЕСТЬ и ДОСТОИНСТВО в сознании носителей украинского языка и культуры, исследована их вербализация в системе языка и в народных пословицах. Анализ осуществлен основе данных, извлеченных из лексикографических источников и народных пословиц и поговорок, которые являются важным источником для лингвистического исследования. Изучение данных, отобранных из словарей, демонстрирует важные семантические особенности анализируемых концептуальных сфер. Социальные стереотипы, культурные сценарии, сценарии и правила, характеризующие поведение людей, выявлены на материале народных пословиц. Предлагаемый анализ выявил культурное и языковое своеобразие концептуальных сфер ЧЕСТЬ и ДОСТОИНСТВО в украинском языке и культуре.

Ключевые слова: концептуальная сфера, семантические особенности, народные пословицы и поговорки, культурные сценарии.